

پرش ها و پانچ ها

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصوبه اشعی خراسانی حفظه الله تعالی

موضوع:

۱. احکام؛ نکاح، حجاب و روابط جنسی
۲. احکام؛ نذر، عهد و سوگند

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: حبیب

تاریخ: ۱۴۰۲/۶/۱۵

در روایتی از اهل بیت وارد شده است: «لَيْسَ لِلْمَرْأَةِ مَعَ زَوْجِهَا أَمْرٌ فِي عَثَقٍ وَلَا صَدَقَةٍ وَلَا تَدْيِيرٍ وَلَا هَبَةٍ وَلَا نَذْرٍ فِي مَالِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا، إِلَّا فِي حَجٍّ أَوْ زَكَاةٍ أَوْ بَرٍّ وَالِدَيْهَا أَوْ صِلَةٍ قَرَابَتِهَا»؛ «زن حق ندارد بدون اذن شوهرش از مال خود بنده آزاد کند، یا برده‌اش را تدبیر کند، یا چیزی به کسی ببخشد، یا نذر کند، مگر در انجام حج یا زکات واجب یا نیکی به پدر و مادرش یا بخششی به خویشانش». آیا این روایت صحیح است؟ یعنی زن بدون اذن شوهرش حق نذر کردن یا انجام کارهای دیگر با مال خود را ندارد؟

پاسخ

تاریخ: ۱۴۰۲/۶/۲۹

این روایتی است که به سند صحیح از امام جعفر صادق علیه السلام رسیده^۱ و معنای آن این است که زن می‌تواند مال خود را بدون اذن شوهرش در کارهای واجب صرف کند، ولی برای صرف کردن آن در کارهای غیر واجب، باید از رضایت شوهرش اطمینان یابد و این معنای صحیحی است؛ چراکه اطاعت از شوهر واجب است و تبعاً بر انجام کارهای مباح و مستحب تقدم دارد. به عبارت دیگر، اطاعت از شوهر تا جایی که با اطاعت از خداوند منافات ندارد، واجب است و این به معنای وجوب اطاعت از او در مواردی است که از انجام کاری غیر واجب نهی می‌کند؛ خصوصاً با توجه به اینکه بسیاری از کارهای زن، اگرچه با مال خودش باشد، بر روی زندگی مشترک او تأثیر می‌گذارد و به صورت مستقیم یا غیر مستقیم با شوهر او ارتباط می‌یابد. از این رو، روایات فراوانی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در این باب رسیده است که زن باید از تصرفات غیر واجب در مال خود بدون اذن شوهرش بپرهیزد؛ مانند روایت عبادة بن صامت که در آن آمده است:

۱. بنگرید به: الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۵۱۴؛ من لا یحضره الفقیه لابن بابویه، ج ۳، ص ۱۷۷ و ۴۳۸؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۷، ص ۴۶۲.

البته اگر زن اطمینان داشته باشد که شوهرش به تصرف او در مالش راضی است، می تواند آن را انجام دهد و نیازی به گرفتن اذن ندارد، بل مقتضای قاعده این است که هرگاه اطمینان نداشته باشد شوهرش به تصرف او در مالش راضی نیست، می تواند آن را انجام دهد؛ چراکه مالک مال است و تنها مانع تصرف او در آن، وجوب اطاعت از شوهرش هنگامی است که به آن راضی نیست و با این وصف، تا هنگامی که نداند شوهرش راضی نیست، هر تصرف مشروعی در مالش برای او جایز است؛ چنانکه در روایتی از میمونه همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمده است که گفت: «كَانَتْ لِي جَارِيَةٌ فَأَعْتَقْتُهَا، وَلَمْ أَسْتَأْذِنْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي الَّذِي يَدُورُ عَلَيَّ فِيهِ، قُلْتُ: أَشَعَرْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَلِيدَتِي؟ قَالَ: أَوْفَعَلْتِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: أَجْرَكَ اللَّهُ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ أُعْطِيتَهَا أَخْوَالَكَ، كَانَ أَكْثَرُ لَكَ»؛ «من کنیزی داشتم که آزادش کردم بدون اینکه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اذن بگیرم، پس چون روزی که نوبت من بود رسید گفتم: ای رسول خدا، آیا فهمیدی که کنیزم را آزاد کردم؟ فرمود: آیا این کار را کردی؟ گفتم: بله، فرمود: خداوند به تو اجر دهد، هر چند اگر او را به دایمی هایت می بخشیدی اجر بیشتری می بردی»، بل اگر زن اطمینان داشته باشد که شوهرش راضی است، می تواند در مال شوهرش نیز تصرف کند و بعداً به اطلاع او برساند؛ چنانکه در روایتی از عایشه همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمده است که گفت: «جَاءَتْنِي مَسْكِينَةٌ تَحْمِلُ ابْنَتَيْنِ لَهَا، فَأَطْعَمْتُهَا ثَلَاثَ تَمَرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً، وَرَفَعَتْ إِلَيَّ فِيهَا تَمْرَةً لِنَأْكُلَهَا، فَاسْتَطَعَمَتَاهَا ابْنَتَاهَا، فَشَقَّتِ التَّمْرَةَ الَّتِي كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَهَا بَيْنَهُمَا، فَأَعْجَبَنِي حَنَانُهَا، فَذَكَرْتُ الَّذِي صَنَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا الْجَنَّةَ، وَأَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ»؛ «زنی مسکین در حالی که دو دختر خردسالش را به همراه داشت به در خانه آمد و من سه دانه خرما به او دادم. پس به هر یک از دو دخترش یک دانه خرما داد و خرمای دیگر را به طرف دهانش برد تا خودش بخورد. در این هنگام دو دخترش آن را از او طلب کردند. پس خرمایی که می خواست خودش بخورد را میان آن دو قسمت کرد، پس مهربانی اش من را تحت تأثیر قرار داد، پس کارش را برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یاد کردم، پس فرمود: خداوند (به خاطر این کار) بهشت را بر او واجب کرد و او را از آتش رهایی داد». این مراد روایاتی است که در آن ها آمده است: «إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهُ بِمَا أَكْتَسَبَ، وَكَانَ لَهَا بِمَا أَنْفَقَتْ»؛ «هرگاه زن از خانه ی شوهرش بدون ضرر رساندن چیزی انفاق کند،

۱. مسند أحمد، ج ۴۴، ص ۴۰۰ و ۴۰۵؛ المنتخب من مسند عبد بن حمید، ص ۴۴۶؛ صحیح البخاری، ج ۳، ص ۱۵۸؛ صحیح مسلم، ج ۳، ص ۷۹؛ سنن أبي داود، ج ۲، ص ۱۳۲؛ السنن الكبرى للنسائي، ج ۵، ص ۲۲؛ صحیح ابن خزيمة، ج ۴، ص ۹۵
۲. مسند إسحاق بن راهويه، ج ۳، ص ۷۳۰؛ مسند أحمد، ج ۴۱، ص ۱۵۹؛ المنتخب من مسند عبد بن حمید، ص ۴۴۲؛ الأدب المفرد للبخاری، ص ۴۵؛ صحیح مسلم، ج ۸، ص ۳۸؛ سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۱۲۱۰؛ مسند البزار، ج ۱۳، ص ۲۴۸
۳. مسند الحميدي، ج ۱، ص ۲۹۸؛ مسند ابن الجعد، ص ۲۸؛ مصنف ابن أبي شيبة، ج ۴، ص ۴۵۵؛ مسند إسحاق بن راهويه، ج ۳، ص ۹۴۳؛ مسند أحمد، ج ۴۰، ص ۲۰۱؛ صحیح البخاری، ج ۲، ص ۱۱۴؛ صحیح مسلم، ج ۳، ص ۹۰؛ سنن ابن ماجه، ج ۳، ص ۷۶۹؛ سنن أبي داود، ج ۲، ص ۱۳۱؛ سنن الترمذي، ج ۳، ص ۴۹؛ سنن النسائي، ج ۵، ص ۶۵

شوهرش بابت کسب آن و زن بابت انفاقش مأجور هستند» و آمده است: «إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ كَسْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِهِ»؛ «هرگاه زن از کسب شوهرش بدون امر او انفاق کند، نیمی از اجر آن برای اوست».

این در خصوص تصرفات مالی است و تبعاً شامل نذر، عهد و قسمی که بار مالی دارد نیز می‌شود و این مراد روایاتی است که در آن‌ها آمده است: «لَا يَمِينُ لِلْمَرْأَةِ مَعَ زَوْجِهَا»؛ «برای زن با وجود شوهرش قسمی نیست»، ولی نذر، عهد و قسمی که بار مالی ندارد، تنها در صورتی نیازمند به اذن شوهر است که با حق او تعارض داشته باشد؛ مانند نذر کردن روزه، با توجه به اینکه مانع از نزدیکی شوهر می‌شود؛ چنانکه روایت شده است: «لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ وَبَعْلُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ»؛ «زن هنگامی که شوهرش حاضر است، نباید بدون اذن او روزه بگیرد». بنابراین، نذر کردن روزه در روزهایی که شوهر تا غروب آفتاب در خانه نیست، جایز است و نیازی به اذن شوهر ندارد و همچنین است نذر کردن نماز یا تلاوت قرآن در ساعاتی که شوهر در خانه نیست.

تاریخ: ۱۴۰۲/۶/۳۱

نویسنده: رها

پرسش فرعی ۱

با توجه به پاسخ پرسش ۵۶۱، لطفاً بفرمایید:

۱. آیا حکم عدم جواز تصرف در مال بدون اذن شوهر، مختص به مال زن است یا شامل مال شوهر هم می‌شود؟

۲. آیا حکم مذکور شامل مالی که مرد به عنوان نفقه به زن می‌دهد هم می‌شود؟

۳. اگر شوهر مخالف عقاید صحیح زن باشد، یا آشکارا قصد آزار زن را داشته باشد، آیا باز هم زن نمی‌تواند بدون اذن او در مال خود تصرف کند؟

۱. مصنف عبد الرزاق، ج ۴، ص ۱۴۷؛ صحيح البخاري، ج ۳، ص ۵۶.
۲. مصنف ابن أبي شيبة، ج ۳، ص ۱۱۴؛ جزء لوين، ص ۱۱۴؛ النوادر لأحمد بن محمد بن عيسى الأشعري، ص ۲۶؛ مسند الحارث، ج ۱، ص ۴۳۹؛ الكافي للكليني، ج ۵، ص ۴۴۴، ج ۷، ص ۴۳۹؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابويه، ج ۳، ص ۳۶۰؛ تهذيب الأحكام للطوسي، ج ۸، ص ۲۸۵.
۳. صحيفة همام بن منبه، ص ۴۸؛ من حديث سفیان الثوري، ص ۱۵۸؛ مصنف عبد الرزاق، ج ۴، ص ۳۰۵؛ مسند الحميدي، ج ۲، ص ۲۱۹؛ مصنف ابن أبي شيبة، ج ۲، ص ۲۴۱؛ مسند أحمد، ج ۱۶، ص ۲۹۷؛ مسند الدارمي، ج ۲، ص ۱۰۷۴؛ صحيح البخاري، ج ۷، ص ۳۰؛ صحيح مسلم، ج ۳، ص ۹۱؛ سنن أبي داود، ج ۲، ص ۳۳۰؛ السنن الكبرى للنسائي، ج ۳، ص ۳۶۰؛ صحيح ابن خزيمة، ج ۳، ص ۳۱۹.

لطفاً به نکات زیر توجه فرمایید:

۱. عدم جواز تصرف زن در مال شوهر واضح است. چیزی که در پاسخ مذکور توضیح داده شده، عدم جواز تصرف زن در مال خودش بر خلاف رضایت شوهر است؛ به این معنا که زن نباید با مال خود کاری بکند که می‌داند شوهرش به آن راضی نیست، ولی اگر می‌داند که شوهرش به آن راضی است، یا نمی‌داند که شوهرش به آن راضی نیست، اشکالی ندارد.
۲. نفقه‌ای که شوهر به زن می‌دهد، مال زن محسوب می‌شود، ولی حکمی که برای تصرف زن در مالش بیان شد، شامل آن هم می‌شود.
۳. هرگاه شوهر ظالم یا فاسق باشد، گرفتن اذن از او برای تصرف در مال خود واجب نیست؛ چراکه خداوند به اطاعت از ظالم یا فاسق امر نکرده است، ولی اگر ظالم یا فاسق نباشد، چاره‌ای جز اطاعت از او نیست، اگرچه بدخلق یا سختگیر باشد.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوّرهای حجازی
مجلس شورای اسلامی

